

Protimec
Studie úprav veřejných
prostranství návsi

Facha architekti

Návěs Protimec

170
Listopad 2021

Obsah

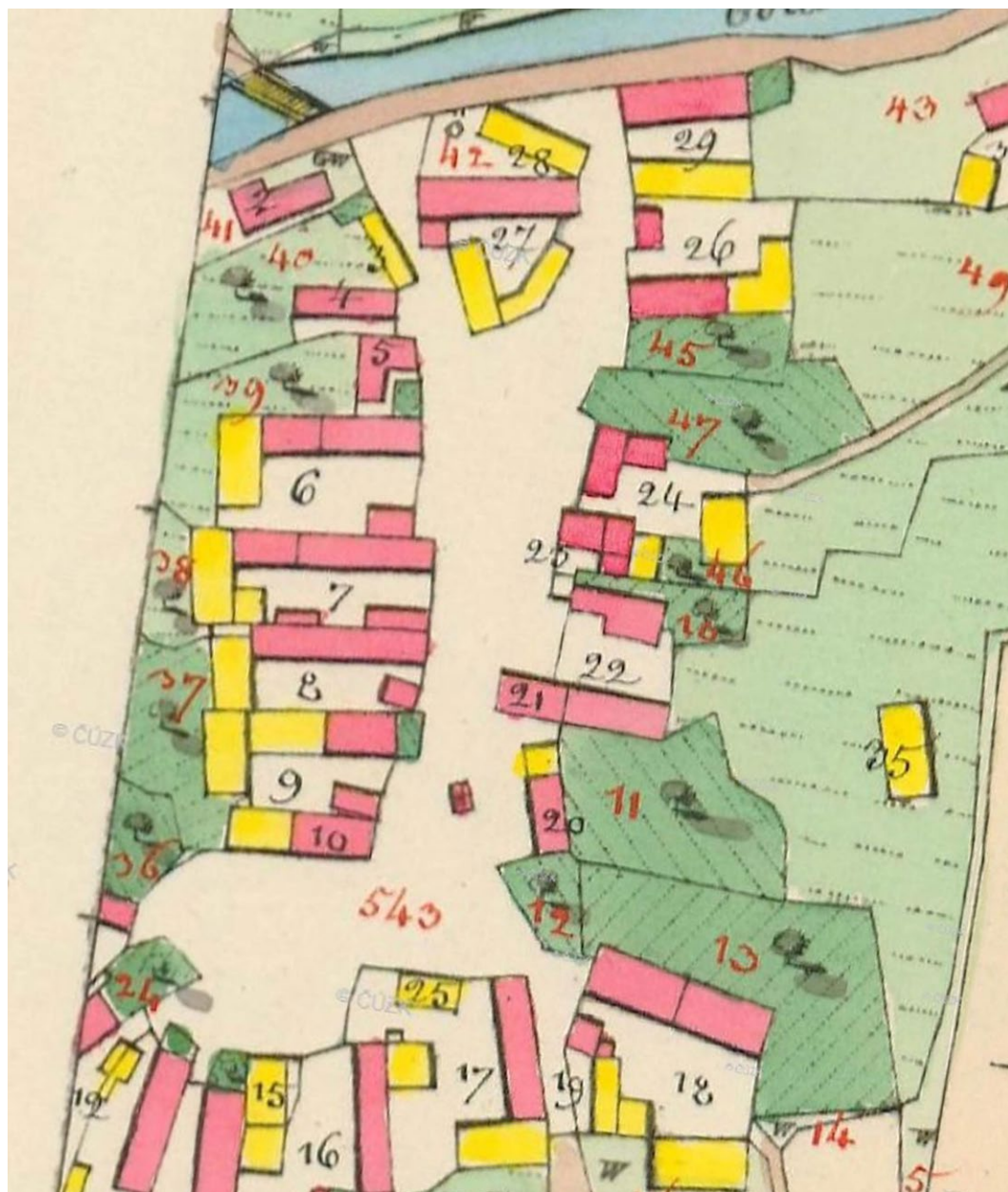
Vývoj	4
Popis území	6
Hodnocení stavu	6
Zpráva	8
Situace	14
Zákresy	20
Katalog zásahů	30
Reference	40

Facha architekti

fachaarchitekti.cz

info@fachaarchitekti.cz

Vývoj

1837

Císařský otisk stabilního katastru zobrazuje podobu návsi z roku 1837. Hlavní kontrury plochy prostranství se od té doby již nezměnily. Na západní straně vidíme charakteristické uspořádání statků s obytnou částí kolmou k prostranství a dvorem zakončeným v té době ještě dřevěnou stodolou. Oproti nedalekým Svojnícím je struktura zástavby výrazně rostlejší a méně organizovaná, což pravděpodobně částečně vychází z morfologických podmínek v místě.

50. léta

Na snímku z 50. let je vidět trasování cest v prostoru návsi a podíl nezepevněných ploch, na kterých se ještě nenacházely stromy. V trojúhelníkové ploše v severní části stál statek, který na místě dnes již není, jinak se struktura zástavby od té doby již příliš nezměnila.

Popis území

Řešeným územím je náves jihočeské vesnice Protivec - osady Strunkovic nad Blanicí. Jedná se o zachovalou malebnou náves, která si spolu s přilehlými domy drží po staletí svou půdorysnou stopu. Protáhlý nepravidelný tvar vychází z přírodních podmínek - především morfologie terénu. Náves se svažuje severním směrem ke Zlatému potoku - a to především v části, kde dříve stával statek, po kterém dnes zůstal prázdný trojúhelníkový travnatý prostor. Přes Zlatý potok vede historický most.

V horní části návsi se v jejím jádru nachází malá kaplička. Za touto kapličkou je dnes větší asfaltová plocha, která slouží jako hlavní prostor při konání různých společenských akcí, po většinu času ale slouží jen jako parkoviště. Nachází se zde také hasičský (společenský) dům a malý obchod. Jako venkovní zázemí pro společenské akce (podium pro kapely, atd...) ale i jako místo pro setkávání místních obyvatel v průběhu roku funguje altán, který k prostranství přiléhá. Za tímto altánem se nachází malé dětské hřiště. Prostor návsi je klidný a není zatížen projíždějící dopravou, ani dolní silnice není příliš frekventovaná.

V horní části návsi stojí vedle altánu velká lípa, v jejíž těsné blízkosti se staví májka. Ve střední části návsi jsou tři javory s tvarovanou korunou, které s venkovským charakterem příliš nekomunikují, vyloženě nevhodné jsou stříbrné smrky v jihozápadním výběžku návsi a dále některé cizokrajné keře (tůje atd.)

Návsi prochází podél komunikace odvodňovací vybetonované koryto se dnem z betonových žlabů, které má na náves poměrně hrubou podobu a dojem z prostranství nepřispívá. Elektrické vedení je stále vedeno vzduchem po konzolách na domech.

Hodnocení stavu

Náves čerpá z dobrých výchozích podmínek struktury vesnice, nebyla postižena necitlivými úpravami, nemá problém s dopravní zátěží (dopravou v pohybu). V souhrnu si až na menší výjimky uchovává přirozený zdravý venkovský charakter.

Mezi slabé stránky lze zařadit především podobu centrální části za kapličkou - prostoru, který jinak profituje z vazby na hasičský dům, obchod a altán. Jedná se o místo, které je z hlediska společenských aktivit obce stěžejním prostranstvím, jeho současná forma ale jeho významu neodpovídá - nečleněná asfaltová plocha je po většinu času v obležení parkujících automobilů. Situace kapličky, v jejíž těsné blízkosti parkují auta, není důstojná. Z hlediska vybavenosti návsi lze za slabší považovat dětské hřiště - nabídkou a stavem vybavení. Altán / pergola svou formou nepředstavuje kvalitnější náves vhodně doplňující stavbu, ale je využívána a svému účelu zatím slouží dostatečně. Stav nezpevněných příjezdů a cest k domům lze za problematický označit jen v jihozápadním výběžku. Nevhodná je na návsi výsadba tůjí a dalších keřů, stříbrné smrky a tvarované koruny javorů. Obvyklé problémy jsou spojeny se současným vedením elektrického vedení vzduchem po konzolách na domech. Ohledně práce se srážkovou vodou představuje hlavní problém množství vody přitékající na náves z partií nad návsi, pro jehož odvedení nyní probíhá návsi hluboké zpevněné koryto. Trojúhelníkový travnatý prostor ve spodní části návsi, kde stával dříve statek, lze označit jako proluku, nicméně tento stav, kdy je zde volné travnaté prostranství, nepředstavuje problém, kterému by měla být věnována zvýšená pozornost.

Celkově je náves v poměrně dobrém stavu, který nevyžaduje generální rekonstrukci, ale spíše jen průběžné úpravy a opravy na úrovni údržby a drobná vylepšení.

Protivec náves

Zpráva

Navrhujeme sérii menších nezávislých úprav, které mají za cíl podpořit a ochránit stávající kvality návsi, která si dodnes uchovala venkovský výraz. Výraznější zásahy se soustředí kolem srdce návsi a obce - do prostoru mezi kapličkou ha-sičským domem a altánem. Nastavujeme standard povrchů a materiálů. Navrhujeme výhledovou podobu výsadby a ře-šení mobiliáře.

Venkov

Jsme na venkově a tuto základní sku-tečnost by měla revitalizace návsi re-spektovat. Pro venkovské prostředí jsou charakteristické měkké přechody, postupné vrstvení, nepřesnosti, naho-dilost, absence výrazné geometrie, pa-tina a stopy stárí. Venkovské prostředí vznikalo postupným vývojem, malými zásahy a úpravami. Direktivní projek-ce a jednorázová realizace na klíč jsou k těmto postupným procesům, které formovali venkov, v přímé opozici. Te-prve překotná změna potřeb a způso-bů využívání venkovského prostředí od druhé poloviny 20. století, kterou násle-dovaly a následují často radikální tvrdé zásahy směřující přímo proti venkovské-mu charakteru, nás dnes nutí hledat cestu, jak navrhovat na venkově.

Plán a cíl

Z výše zmíněných důvodů by měl tento návrh představovat spíš manuál dílčích úprav než autorský design. Výsledkem revitalizace či obnovy prostoru návsi by neměl být nový či zajímavý výraz s roz-lišitelnou hranicí. Výsledná podoba by

měla působit přirozeně a harmonicky a plynule navazovat na okolí. Plán může být realizován postupně v dlouhodo-bém horizontu.

Vrstevnatost

S venkovským charakterem souvisí po-stupné úpravy a kolážovitost postup-ného vrstvení.

Údržba

Doporučujeme realizovat obnovu po-stupnými kroky spíše v režimu údržby a postupných oprav než v režimu ge-nerální jednorázové rekonstrukce. Ta-kový postup umožní rozložit revitalizaci v čase do menších investic, které bu-dou pro malou obec dostupnější. Záro-veň postupný vývoj umožní průběžnou korekci a úpravy reflektující zájmy oby-vatel.

Doprava

Vycházíme ze současného dopravního uspořádání. Parkování rezidentů by mělo být přednostně řešeno na vlastním po-zemku, dále mohou parkovat na příjezdech před domy. Vyčlenění dalších ca 5 stání v prostoru horní části návsi s ohledem na vybavenost je adekvátní. Pro krátkodobé akce jsou navržena záchytná parkovací stání v dolní (severní) ploše formou ne-zpevněných ploch (MZK / mlat /štěrka ve voštinových rohožích), případně mohou další vozidla parkovat krátkodobě na trav-natých plochách.

Povrchy

Použity by měly být především materiály, které dokážou stárnout a umožňují rea-govat na nepravidelnost a členitost ploch. Betonovou dlažbu nepovažujeme za vhod-nou z hlediska životnosti materiálu i z hle-diska přesnosti tvaru, který neumožňuje reagovat na nepravidelnosti ploch a mor-fologickou členitost. Vhodná je štípaná žulová kosta nebo odseky. Asfaltové plo-chy mohou být na většině míst ponechá-ny / obnovovány, jen v hlavním prostoru za kapličkou navrhujeme jejich redukci jen na plochu komunikace a rozšíření kamenné dlažby, která bude kolem kapličky prorůs-tat trávou. Betonové koryto navrhujeme upravit do přírodnější podoby s vyskládá-ním z kamenů. Pokud dojde na zpevnění příjezdů k domům, tak doporučujeme řešení v žulových odsecích či kostce nebo mlat.

Rozhraní

Rozhraní povrchů by neměla být lemována obrubníkem. Naopak prolínání povrchů je v souladu s měkkým charakterem prostředí a není tak na závadu. Všechny přechody povrchů by se měly odehrávat bez změ-ny výškové úrovně tak, aby byl umožněn odtok vody a aby byla usnadněna údržba (sečení trávy, shrnování sněhu).

Zeleň

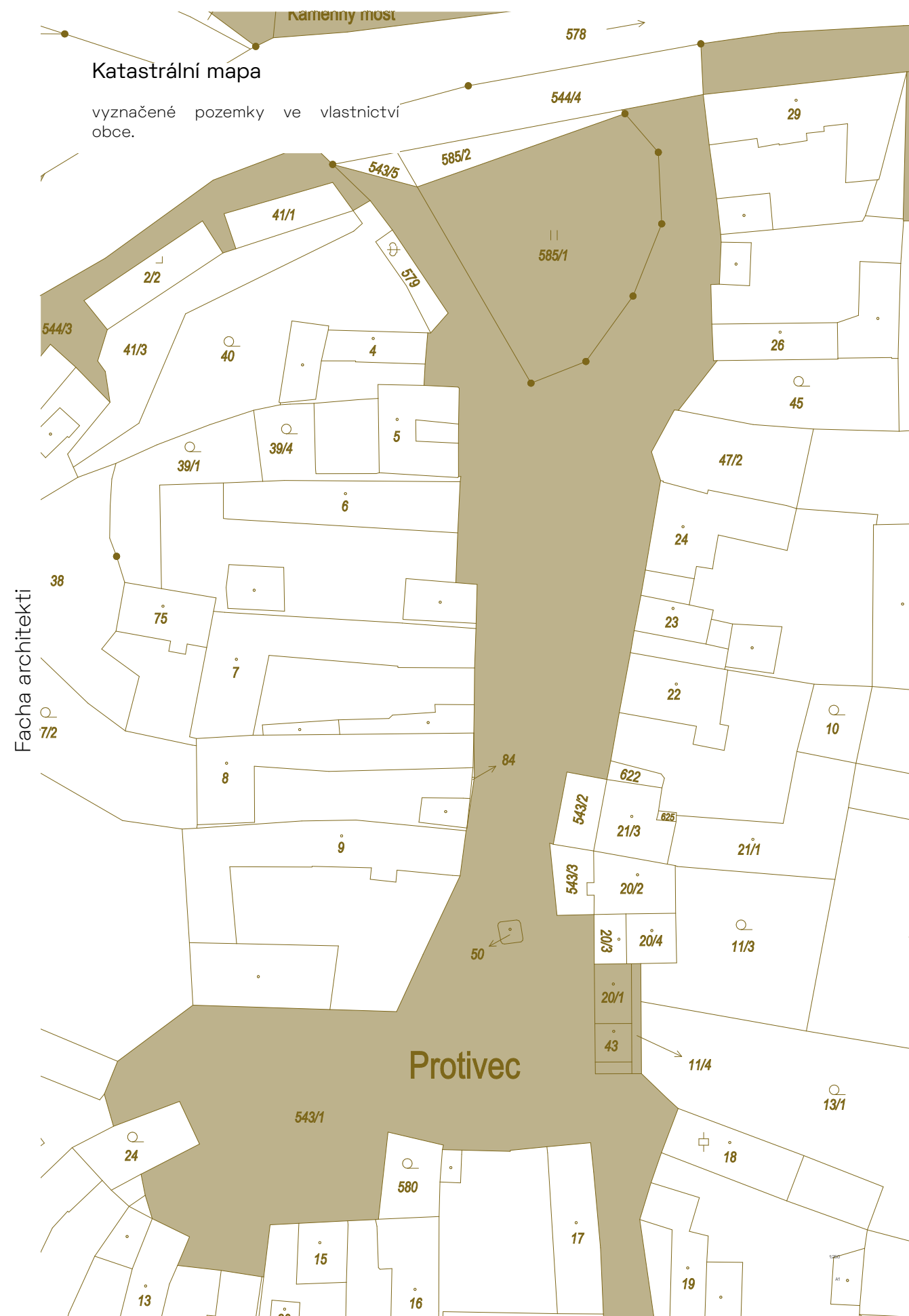
Vegetace na návsi by měla odpovídat ven-kovskému charakteru a být jednoduchá na údržbu. Navrhujeme eliminovat keře - především ty cizokrajné. Dále navrhujeme postupné nahrazení javorů se stříhanou korunou novými stromy (např. javor elsrijk) vysokokmenný s přirozenou korunou. Dále navrhujeme kácení smrků v jihovýchod-ním prostranství a jejich nahrazení nový-mi listnatými stromy - jedním dominantním (jasan, ořešák) a jedním menším (hrušeň, jablň). V dolní ploše po dřívějším statku navrhujeme novou výsadbu s dominant-ním stromem ve vrcholu plochy (dub, lípa) a menšími po obvodu (vhodné kultivary javoru nebo ovocné stromy). Na předza-hrádkách na obecních pozemcích by měla být skladba rostlin vhodná pro venkovské prostředí, která vychází z tradiční výsadby.

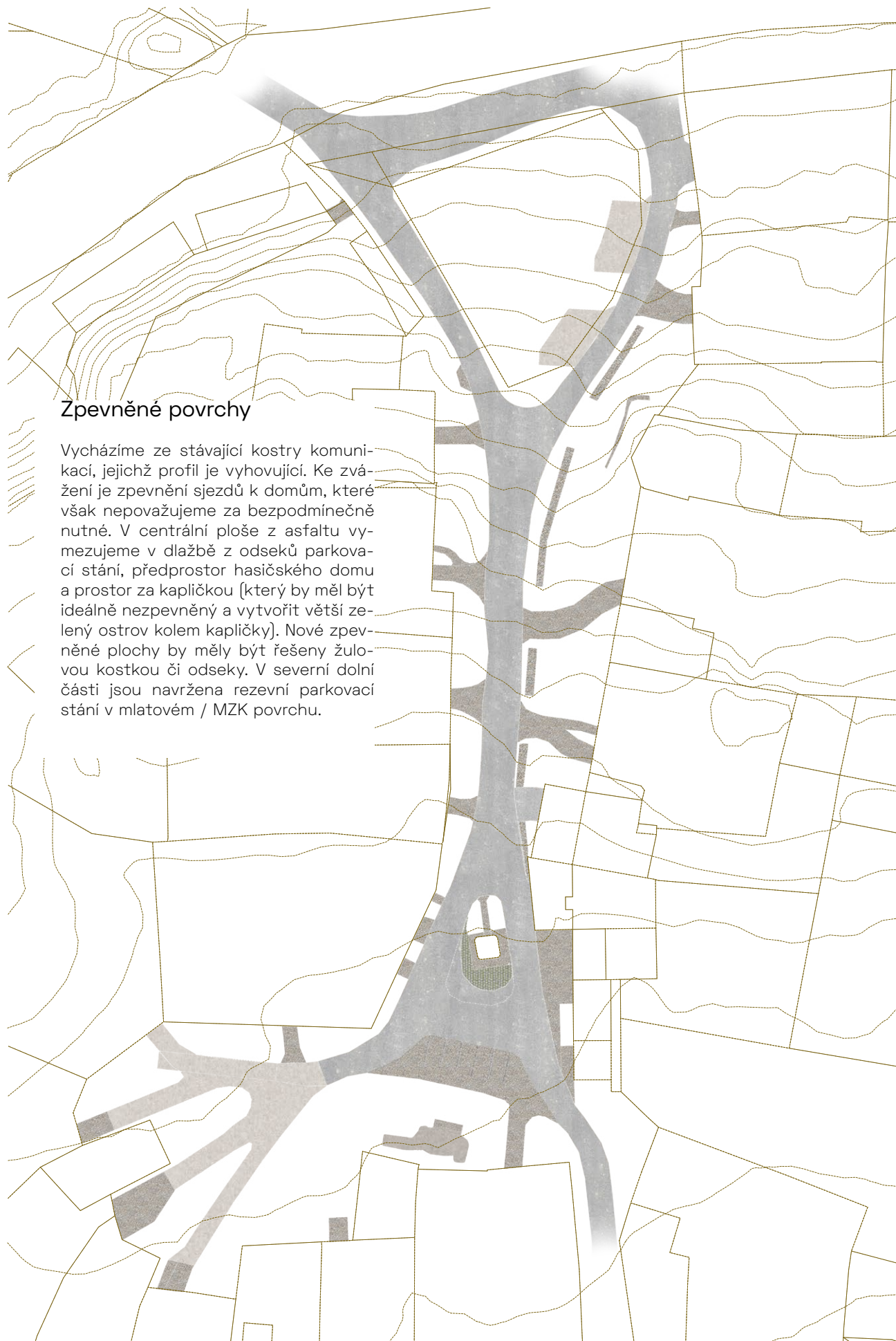
Mobiliář

Tak jako u ostatních prvků dáváme i u mo-biliáře přednost uměřenému tvarosloví před nápaditým designem. Mobiliář by měl být pokud možno subtilní a z materiálů, které umění stárnout. Vyložení nežádoucí je těž-kopádný mobiliář s betonovými prvky. Stej-ně tak je nežádoucí romantizující zdobný mobiliář s historizujícím tvaroslovím - ne-žádoucí jsou zdobené litinové prvky nebo produkty „uměleckého kovářství“. Prvky by měly vycházet z ověřených jednoduchých forem, měly by ale působit soudobě.

Osvětlení

S případným uložením elektrického vedení do země by mělo dojít k realizaci nového veřejného osvětlení na samostatných slou-pech. Je žádoucí osvětlení teplejší barvy chromatičnosti kolem 3000K. Stožáry po-zinkované nebo šedý elox by měly být nižší výšky (ca 5m), konstrukce a optika světel-ného zdroje by měla být zvolena tak, aby bylo pokud možno eliminováno nežádoucí oslnění v interieru domů.

Zpevněné povrchy

Vycházíme ze stávající kostry komunikací, jejichž profil je vyhovující. Ke zväžení je zpevnění sjezdů k domům, které však nepovažujeme za bezpodmínečně nutné. V centrální ploše z asfaltu vymezujeme v dlažbě z odseků parkovací stání, předprostor hasičského domu a prostor za kapličkou (který by měl být ideálně nezpevněný a vytvořit větší zelený ostrov kolem kapličky). Nové zpevněné plochy by měly být řešeny žulovou kostkou či odseky. V severní dolní části jsou navržena rezervní parkovací stání v mlatovém / MZK povrchu.

Zeleň

Stávající travnaté plochy v maximální míře zachováváme. Doplnění novou výsadbou stromů navrhujeme v dolní části. Ve střední části navrhujeme postupnou náhradu javorů s tvarovanou korunou novými stromy s přirozeným tvarem, v jižní části nahrazujeme stříbrné smrky listnatými stromy. Navrhujeme odstranit nevhodné keře.

Situace

VÝSEK 1

VÝSEK 2

VÝSEK 3

Zákresy

zákres (A) stav

Srdce návsi a nejdůležitější prostor obce má dnes formu parkoviště. Kaplička kolem sebe nemá dostatečný odstup. Plocha nenabízí jiné možnosti využití, protože je zaplněna parkujícími automobily, které nejsou omezeny a organizovány.

zákres (A) návrh (verze1)

Navržené úpravy odlišují průjezdné plochy (asfaltový povrch) od ploch pro parkování nebo jiné funkce. V první variantě je kolem kapličky menší rozšíření středového ostrůvku v prorůstající dlažbě. Tak aby bylo možné využívat plochu při akcích dosavadním způsobem.

zákres (A) návrh (verze2)

Druhá varianta představuje zvětšení os-
trůvku kolem kapličky ve větší míře for-
mou travnané plochy vymezené žulový-
mi patníky s vysazeným stromem

zákres (B)

zákres (C)

zákres (D)

zákres (E)

Katalog zásahů

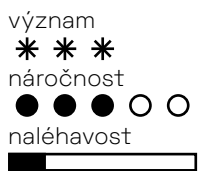
(1) - Příjezdy k domům

Stav

V současné době nevedou od komunikace k většině domů zpevněné příjezdy (což samo o sobě není problém), někde je starý asfaltový povrch už značně rozrušený, jinde je na příjezdech k domům mix různých záсыпů (asfaltový recyklát, DDK).

Zásah

Navrhujeme zadláždění příjezdu kamennými odseky bez obrubníků v jedné úrovni s travnatou plochou, které má zvýšit komfort přístupu k nemovitostem. Zpevnění by mělo být provedeno jen v nezbytné šířce v návaznosti na průjezd do dvora a případné dveře/branku. Zpevnění dlažbou by však mělo být realizováno pouze u domů, kde je zvýšené zatížení příjezdové plochy a obyvatelé přilehlého domu zpevnění plochy přivítají. Během setkání s obyvateli vyplynulo, že ne všichni si zadláždění plochy přejí. Ponechání příjezdu v nezpevněném stavu je na-prosto v pořádku.

Vhodné materiály pro zpevnění příjezdu k domům jsou například žulové odseky nebo žulová kostka. Spáry mohou být zatravněné. Betonová zámková dlažba je naopak nežádoucí. Stejně tak jsou nežádoucí obrubníky.

Detail měkkého prorůstajícího přechodu dlažby do trávníku v jedné úrovni bez obrubníků

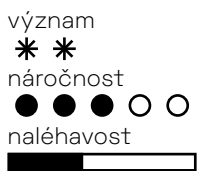
(2) - Cesty v jihovýchodní části

Stav

V této části návsi je na cestách k domům mix různých záсыпů (asfalt, recyklát, DDK), které se prolínají s rozrušeným asfaltovým povrchem.

Zásah

Odstranění asfaltového recyklátu, sjednocení a oprava povrchů. Variantně řešení v MZK nebo vydláždění žulovými odseky. Bez obrubníků, v jedné úrovni s travnatou plochou. Pojížděné plochy by měly být regulovány - pro vymezení mohou sloužit žulové patníky instalované před novým stromem.

varianta mlat

varianta odseky

Vhodné materiály pro cesty jsou mlat/MZK nebo žulové odseky, případně asfaltový povrch. Nevhodná je betonová zámková dlažba s vyvýšenými obrubníky.

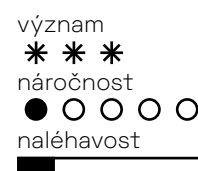
(3) - Nové stromy místo smrků

Stav

V jihovýchodní části stojí dva stříbrné smrky, které neko-
respondují s charakterem návsi.

Zásah

Navrhujeme jejich pokácení a novou výsadbu vhodný-
mi listnatými stromy. V popředí umísťujeme dominantní
strom (ořešák, jasan), v pozadí je navržen menší strom
- např. jablonoň nebo hrušeň.

V popředí dominantní soliter -
jasan nebo ořešák. Dále menší
strom jablonoň / hrušeň / hloh

Vhodné jsou listnaté stromy,
které se na venkově tradičně
objevují.

(4) - Úprava hřiště

Stav

Herní prostor dnes nabízí pouze skluzavku, pískoviště
a improvizovanou houpačku. Ke skluzavce zazněly na
setkání výhrady k její konstrukci (chybějící nasadovací
plocha) a dojezdové ploše. V současnosti je v Protivci
dost dětí, které by lepší dětské hřiště využívaly.

Zásah

Navrhujeme doplnění hřiště o nové prvky a revizi stavu
stávajících prvků a případně jejich úpravu nebo náhradu.
U pískoviště (pokud bude zachováno) je vhodné zvá-
žit ochranu proti kočkám - síť nebo zakrytí, nebo ho
nahradit jiným prvkem. Preferované jsou prvky s dřevě-
nou (akát, modřín) konstrukcí. Pro dopadové plochy je
vhodnější kačírek než písek (kočky). Náhradu si časem
zaslouží také lavičky a koš pro rodiče.

Prvky z akátového
nebo modřínového
dřeva v kombinaci
s nerezem

Příklady vhodných
herních prvků

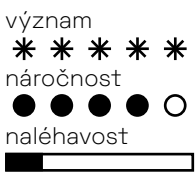
Dopadové plochy
mlat, trávnik, štěpka
případně kačírek

(5) - Formování centra návsi

Stav
Prostor je velkou asfaltovou plochou, automobily parkují neorganizovaně a stojí v těsné blízkosti kapličky. Jedná se o nejdůležitější prostor v obci. V centrální části návsi se konají v průběhu roku různé akce, po většinu času ale slouží prostor jako parkoviště.

Zásah
Navrhujeme redukci asfaltových ploch - ponechání asfaltu jen v trasách komunikace a vymezení ostatních ploch v jiném povrchu - dlažbě z odseků. Parkovací stání jsou vyznačena řádky z kostek jiné barvy. Kolem kapličky navrhujeme rozšíření ostrůvku, který bude buď z odseků se zatravněnou spárou nebo zatravněný. Ideální podoba rozšíření zeleného ostrůvku do maximální plochy a výsadba stromu za kapličkou je výhledové řešení, které však v současnosti neodpovídá požadavkům obyvatel na využití plochy během společenských akcí. Všechny povrchy by měly zůstat v jedné niveletě bez ohrubníků. Před hasičským domem může být umístěn nový skladný mobiliář - skládací židle a stůl se slunečníkem. U západní zdi umísťujeme novou lavičku s odpadkovým košem.

Vhodná rozhraní povrchů

Vhodné materiály

Nevhodné materiály

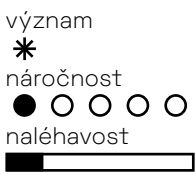
(6) - Obecní předzahrádky

Stav
Předzahrádky na západní straně jsou na obecních pozemcích.

Zásah
Využívání stávajících předzahrádek na obecních pozemcích není třeba omezovat pokud jsou splněny základní požadavky:

- Oplocení by mělo být s dřevěným svislým laťováním max. výšky 1m (přezahrádka nemusí mít oplocení).
- Nedudou zde realizovány zpevněné povrchy.
- Na předzahrádkách nebudou vysazovány stromy.
- Výsadba bude respektovat venkovský charakter, tj. nebudou zde především vysazovány exotické rostliny a keře.

Doporučené rostliny např.: Achillea filipendulina, Achillea ptarmica, Aconitum napellus, Alcea rosea, Aquilegia sp., Aruncus dioicus, Aster sp., Centaurea montana, Dicentra formosa, Heliopsis helianthoides, Iris x barbata, Lunaria rediviva, Paeonia officinalis, Papaver orientale, Phlox paniculata

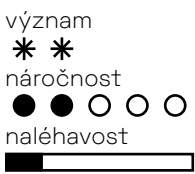
Vhodné oplocení -
plaňkový plot

příklad předzahrádky

(7) - Náhradní výsadba stromů

Stav
Ve střední části návsi jsou tři javory s řezem tvarovanou korunou. Takto tvarované koruny nekorespondují s charakterem návsi.

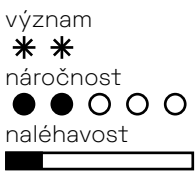
Zásah
Navrhujeme postupné (dle jejich zdravotního stavu) nahrazení těchto stromů novou výsadbou s přirozenou korunou např. opět javory (mléč, babyka) nebo ovocné stromy (hrušně, jabloně).

(8) - Nová výsadba v dolní ploše

Stav
V dolní části návsi je prázdná trojúhelníková travnatá plocha v místě, kde dříve stával statek.

Zásah
Vzhledem k tomu, že nelze předpokládat, že by prostor bo dřívějším statku byl opět zastavěn a nemá nyní nové využití, tak zde navrhujeme novou výsadbu listnatých stromů. V horním vrcholu trojúhelníkové plochy umístíme dominantní strom (např. lípa nebo dub), po obvodu menší stromy (vhodný kultivar javoru nebo ovocné stromy)

(9) - Úprava koryta

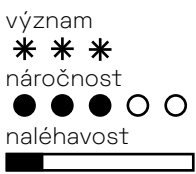
Stav
Návsi vede místy hluboké odvodňovací betonové koryto se dnem ze žlabových tvárnic, které slouží k zachycení přívalových dešťů.

Zásah
Navrhujeme upravit koryto do přírodnější podoby se dnem vyskládaným z plochých kamenů. V nižší části může být koryto mělčí. V horní části by měla být vytvořena odkalovací vybíratelná část s rovným dnem a nastavitelným přepadem na zachycení splavených nečistot.

Pozn: Pokud návsi při deštích protéká větší množství vody, měla by být zvážena možná opatření, která by vodu z přívalových dešťů zachytávala ještě nad návsí.

Koryto vyskládné z kamenů

(10) - Oprava zidky

Stav

Ve svahu je rozpadající se opěrná zídka

Zásah

Oprava zidky - přeskládání zidky na sucho ze stávajícího materiálu.

význam

náročnost

naléhavost

příklad ukloněné zidky skládané nasucho

(11) - Parkování

Stav

Během různých společenských akcí je horní část návsi přetížena parkujícími vozidly.

Zásah

Ke zvážení předkládáme realizaci rezervních parkovacích stání v dolní ploše návsi. Povrch MZK /mlat / zatravňovací dlažba nebo štěrkový zásep ve voštinové rohoži. V úrovni s nezpevněnou plochou se zapuštěnou obrubou z kostek.

význam

náročnost

naléhavost

(12) - Veřejné osvětlení

Stav

Dnes je po návsi elektrické vedení vzduchem po onzolách, na kterých je umístěno veřejné osvětlení.

Zásah

Při případném uložení elektrického vedení do země bude potřeba realizovat nové veřejné osvětlení. Navrhujeme osvětlení na sloupech podél západní strany - sloupy nižší 5-6 m s vhodnou optikou a konstrukcí (minimalizovat oslnění v interieru domů). Sloupy pozinkované nebo šedý elox, led zdroje, teplota chromatičnosti kolem 3000K. U kapličky navrhujeme zemní svítidla nasvčující kapličku.

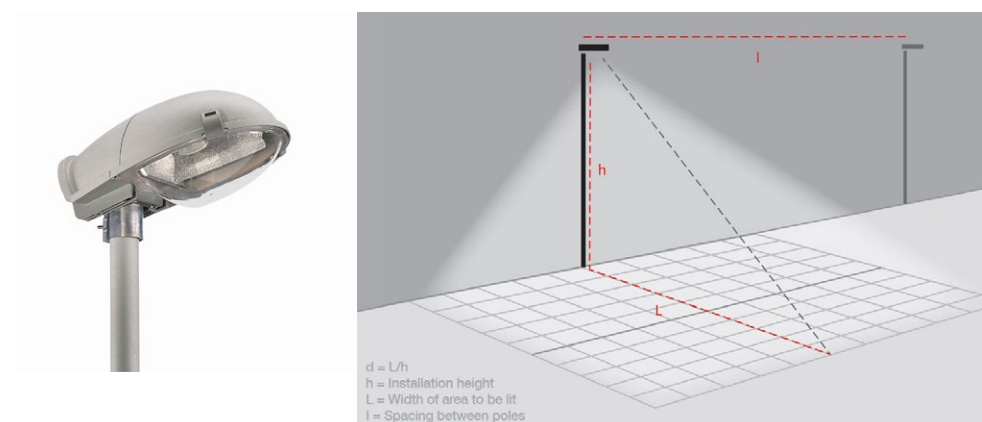
význam

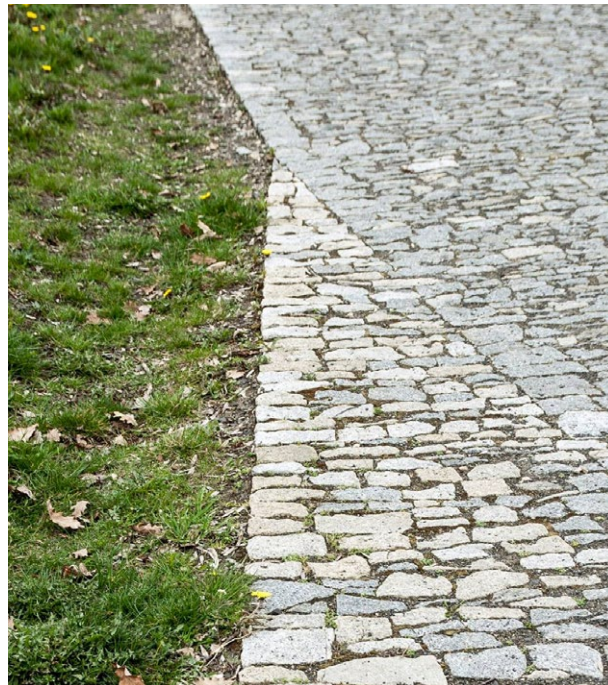
náročnost

naléhavost

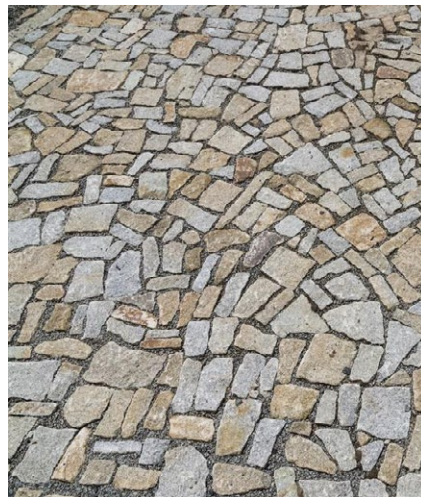
Reference

Detail dlažby ze žulových odseků - přechod do trávníku, ukončení dlažby bez obruby

Dlažba z kostek 8/10

Detail dlažby ze žulových odseků

Dlažba prorůstající trávou - postupné prorůstání dlažby trávou dělá příjemný měkký přechod mezi zpevněným a nezpevněným povrchem

Doplnění kostkou - záplaty a drobné opravy jsou v souladu s venkovským charakterem. Důraz by měl být kladen ale na kvalitní materiál - žulová kostka, která v budoucnu může nahradit celou asfaltovou plochu.

Měkký přechod trávníku do dlažby - příklad zpevnění plochy s extenzivním využitím - např. plochy pod lavičkami.

Méně využívané cesty je vhodné řešit jako pěšiny nebo zapuštěné šlapáky. Naopak nežádoucí je vymezení cesty obrubníky, které komplikují sekání trávy a údržbu.

Příklad odpadkového koše - kombinace ocelové konstrukce případně doplněné dřevěnými prvky. Nežádoucí je plastový a betonový mobiliář.

Příklad laviček - jednoduchá ocelová konstrukce s dřevěným laťováním nebo celodřevěná konstrukce. Nežádoucí jsou betonové prvky nebo zdobný historizující mobiliář s litinovými či kovanými prvky.

Příklad možné podoby přístřešku, zastávky nebo jiné drobné architektury (Nahá vesnice)

